

Tegl på tegnebordet

Flere danske og internationale arkitekter ser med nye øjne på tegl, og giver murværket nye former, farver og overflader. Nogle vover endda at dekorere husene.

Når vådt ler brændes bliver det til byggeklodser af tegl. En enkel teknik, der er kendt i 4.000 år, da de første brændte teglsten blev anvendt til at bygge paladset i Knossos på den græske ø Kreta. De lige forbandter i murværket har udviklet sig til et væld af forskudte forbandter og mønstre, og i brændingen har man fremtryllet forskellige farver i teglet.

Fra naturens hånd får leret forskellige farver, når det brændes. Om en lerart er rød eller gulbrændende afhænger af forholdet mellem indhold af jern og kalk. Sådant har det været i årtusinde, men i moderne byggeri er der næsten ingen begrænsning i farven på brændt tegl. Man tilsætter blot den ønskede farve.

Mere eller mindre ru overflader giver stoflighed, og lægger man dertil de utallige former vådt ler kan forvandles til inden brændingen, så har man en byggesten, der kan skabe markant arkitektur.

I stedet for at tænke i brændte sten skulle man hellere tænke i vådt ler fordi det har den egenskab, at det kan formes, og dermed kan man tilføje materialet et højt designmæssigt indhold. Som arkitekt tænker man i keramiksten og muligheder i overflader, siger arkitekt Erik Juul fra tegnestuen Erik Juul.com, der bl.a. arbejder med at udvikle nye måder at bruge tegl på i et Realdania finansieret projekt.

En ny trend indenfor det murede byggeri er nye designs af teglsten ofte skabt til et bestemt byggeri, som for eksempel Det Kongelige Teaters nye skuespilhus.

Hver af de 240.000 mursten, som indgår i Skuespilhusets facader og til bagvæggen i auditoriet, er formet i hånden, såkaldte håndstrøgne sten. Håndstrøgne sten bliver aldrig glatte, men får vandlæghist og her, hvor leret ikke helt har udfyldt formen.

Stenene er brændt med brug af kul, som giver mere variation i farvespillet i forhold til gas, som er mest almindelig brændsel i nutidens teglværker. Murstenenes mørkebrune farve brydes med talrige grågule og grønne nuancer. Det skyldes, at de er brændt af ler med et særlig højt jernindhold og ved en temperatur på omkring 1100 grader.

Facaden består af aflange mursten i to længder på henholdsvis 35 og 53 cm, mens højden er 3,5 cm. Murstenenes format er både længere og lavere end en dansk standardmursten, men overholder stadig dansk standardmurmål.

Murstensformatet er oprindeligt udviklet af Petersen Tegl til kunstmuseet Kolumba i Köln, der er tegnet af den schweiziske arkitekt Peter Zumthor. Ligheden med Skuespilhuset gælder dog kun det aflange format.

Den teglsten, der er anvendt, giver huset en særlig tyngde og stoflighed. Og stenen kan mere end at virke som facadesten. Den er en del af teaterrummets scenografi og regulerer lyden, fortæller Erik Juul.

Peter Zumthor er dygtig til at udvikle nye design af tegl, og en anden betydningsfuld arkitekt indenfor det murede byggeri er den italienske arkitekt Renzo Piano, som bl.a. har tegnet IRCAM Extension (udvidelsen til Institute for Acoustic Research i Paris). Bygningen har en markant arkitektur, hvor ny teknologi følger nye anvendelser og design af teglsten.

Skærmtegl på vej frem

Skærmtegl består af tynde skaller af brændt ler, som primært anvendes til nybygning og renovering af facader. Montering sker på et skelet af træ eller stål på den bagvedliggende konstruktion. Skærmtegl produceres i såvel store som små formater og åbner muligheder for nyskabende arkitektur, mener Erik Juul, og nævner bygningerne omkring Potsdamer Platz i Berlin, som fine eksempler på brug af skærmtegl.

I dag er vi ikke afhængige af at murværket skal være en del af bygningens bærende konstruktion, og kan derfor se tegl som et dekorativt bygningselement. Dekoration af huse har i mange år været et fy-ord. Det er desværre en udbredt holdning blandt arkitekter, at bygninger ikke må indeholde detaljerigdom og fortællerglæde.

Danske teglværker producerer flere varianter af skærmtegl og har et meget stort udvalg af traditionelle tegl, mens speciel designede sten kun udgør en lille andel. Nye unikke design i forskellige formater er nemlig kostbare, fordi det kræver udvikling af nye metoder til fremstilling. Her kan den teknologiske udvikling være med til at bane vejen, mener Erik Juul.

Med nye computerstyrede værktøjer, de såkaldte cad/cam-anlæg, kan industrien hurtigt omstille processen og dermed arbejde med meget større variation i forme. Det vil teglværkerne kunne udnytte.

Erik Juul har ligesom andre arkitekter rettet opmærksomheden mod byggematerialernes bæredygtighed, og fremhæver tegls særlige evne til at holde på varmen. Og kombineret med andre tekniske tiltage ser han store muligheder i at udvikle teglkomponenter, som kan nedbringe en bygnings energiforbrug.

Blandt eksempler i Danmark kan nævnes Kromann og Reumert hovedsæde på Langelinie og Bjørn Nørgaard boligbebyggelse på Bispebjerg Bakke.

Yderligere informationer: Direktør Tommy Bisgaard, Kalk- og teglværksforeningen, Telefon: 3332 3434 eller Mobil: 5124 5424. E-mail: kalktegl@mail.dk

Kalk- og Teglværksforeningen har eksisteret siden 1893 og repræsenterer danske producenter af f.eks. teglmursten, kalksandsten, tegltagsten, letklinker, porebeton, mørtler og kalkprodukter. Kalk- og Teglværksforeningen er med til at fremme information og uddannelse inden for foreningens område, samt at støtte forskning og udvikling inden for produktion og anvendelse af medlemmernes produkter. For yderligere information: www.byg-tegl.dk